

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА СВІТОВОЇ ПОЛІТИКИ

DOI 10.31558/2617-0248.2020.5.6

УДК 327.56(519.5)

ЕВОЛЮЦІЯ ПОЛІТИКИ США ЩОДО КОРЕЇ

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-2191-4210>

Кан Д. С., д. політ. н., професор, завідувач кафедри Київського національного лінгвістичного університету

У статті зазначено, що багато дослідників виділяють особливу роль США у вирішенні корейської проблеми і збереження безпеки в Північно-Східній Азії. Докладно наводяться підходи уряду США у різні періоди щодо вирішення або врегулювання проблеми на Корейському півострові. США хоч і знаходиться далеко від Корейського півострова, але через геополітичні чинники Корея завжди перебувала в сфері національних інтересів США. Відомо, що США були одними з винуватців та ініціаторами розколу Корейського півострова та після 1945 року ніколи не випускали з виду Корейський півострів.

Залежно від політичної та економічної ситуації у світі, уряд США застосовував різні види доктрин, стратегій і підходів, наприклад Гуамська та Тихоокеанська доктрини. Не дивлячись на всі зміни у міжнародному політичному світі, США завжди приділяли увагу безпеці Південної Кореї, так як було і в корейській війні 1950-53 років. З метою захисту Республіки Корея і посилення впливу в Північно-Східній Азії, США і сьогодні тримає контингент своїх військ у Кореї, надає величезну допомогу у відновленні економіки Республіки Корея і модернізації південнокорейської армії. Так, тільки з 1945 по 1975 роки на економічні та військові цілі в Південній Кореї США витратило близько 13 млрд. доларів і на 1970-ті роки витратили близько 4 млрд. доларів.

Звичайно, багато президентів США в різні періоди докладали величезних зусиль, спрямованих на зміцнення миру і врегулювання конфліктів різного рівня, які періодично виникали на Корейському півострові. Президент Дж. Картер продовжив здійснювати вивід американських військ з Південної Кореї протягом 4-5 років, але з приходом до влади адміністрації Рейгана питання про виведення американського контингенту військ був знятий з порядку денного. Мотивом збереження американських військ було виграти час для зміцнення військової могутності Південної Кореї.

Багато дослідників, такі як Е. Рейшауер та Г. Гендерсон, підкреслюють, що поділ Кореї є не тільки дестабілізуючим фактором в Північно-Східній Азії, присутність американських військ в Південній Кореї є головною перешкодою для об'єднання Кореї. Сьогодні, якщо взяти до уваги той факт що контингент американських військ до сих пір присутній в Кореї, то можна зробити деякі висновки щодо того чого бажає Америка: об'єднання Кореї чи ні? Багато вчених вважають парадоксальним, що Південна Корея має значні переваги в економіці та досить сильну армію, але все ж зберігає американські війська в своїй країні. Це що: страх Північної Кореї чи небажання засмучувати союзника – США? Незважаючи на зміни, які відбуваються у відносинах США – КНДР, Республіка Корея – КНДР, США та РК продовжують проводити великомасштабні військові навчання, тим самим провокуючи участь КНДР у військових навчаннях спільно з Китаєм і Росією, підбивають Північну Корею до відновлення ракетно-ядерних випробувань. Після приходу до влади Дональда Трампа, який почав застосовувати протекціоністську політику, ситуація трохи змінилася, але Південна Корея як і раніше дозволила США розмістити на території Кореї протиракетну систему THAAD, тим самим різко погіршила відносини з Китаєм.

Відомо також, що сьогодні загострилися протистояння США та Китаю. Цей факт безумовно позначається на процесі врегулювання корейської проблеми. У ситуації, що склалася, різко зросла роль Китаю і Республіки Корея в якості посередника і каталізатора для посиленого продовження розпочатих у 2018 році переговорів по денуклеаризації та стабілізації миру на Корейському півострові.

Ключові слова: корейська проблема, денуклеаризація, стабільність, мирний порядок, ракетно-ядерна програма Північної Кореї, великі держави.

Kan D.S., The Evolution of USA Policy on Korea

The work notes that many researchers highlight the special role of the United States in solving of the Korean problem and maintaining security in Northeast Asia. The US Government's approaches

© Кан Д. С., 2020

of different periods of resolving the problem in the Korean Peninsula are set out in detail. Although the United States is far from the Korean Peninsula, due to geopolitical factors, Korea has always been in the US national interest. It is known that the United States was one of the the perpetrators and initiators of the Korean Peninsula split and never lost sight of the Korean Peninsula after 1945. Depending on the political and economic situation in the world, the US government has applied different types of doctrines, strategies, and approaches, such as the Guam and Pacific doctrines. Despite all the changes in the international political world, the US has always paid attention to the security of South Korea, as it did in the Korean War of 1950-53. In order to protect the Republic of Korea and strengthen its influence in Northeast Asia, the United States continues to maintain a contingent of troops in Korea today, providing tremendous assistance in rebuilding the Republic of Korea's economy and modernizing the South Korean army. So, from 1945 to 1975 the United States spent about \$ 13 billion on economic and military goals and spent about \$ 4 billion in the 1970s.

Of course, many US presidents have made great efforts at various times to build peace and resolve the conflicts of various levels that have occurred periodically on the Korean Peninsula. President Carter continued to withdraw US troops from South Korea for 4-5 years, but when the Reagan administration came to power, the issue of withdrawing the US contingent was removed from the agenda. The motive for preserving US troops was to gain time to strengthen South Korea's military power.

Many researchers, such as E. Reishauer and G. Henderson, emphasize that a divided Korean Peninsula is a destabilizing factor in Northeast Asia and the presence of US troops in South Korea is a major obstacle to unification of Korea. Today, given the fact that a contingent of US troops is still present in Korea, we can draw some conclusions to what America wants: a unification of Korea or not? Many scientists find it paradoxical that South Korea has significant economic advantages and a fairly strong army, but still retains US troops in its home country. Is this fear of North Korea or unwillingness to upset the US ally? Despite changes in relations of US-DPRK and RK-DPRK, the USA and the Republic of Korea continue to conduct large-scale military exercises, thereby provoking the DPRK's participation in military exercises with China and Russia, prompting North Korea to resume missile tests. After Donald Trump came to power, which began to apply protectionist policies, things have changed a bit, but South Korea has still allowed the United States to deploy THAAD missile systems in Korea, thereby sharply deteriorating relations with China.

It is also known that the confrontation between the US and China has intensified today. This fact certainly affects the process of settling the Korean problem. In the current situation, the role of China and the Republic of Korea as a mediator and catalyst for intensified continuation of the negotiations on peacekeeping and stabilization on the Korean peninsula started in 2018 has sharply increased.

Keywords: Korean problem, denuclearization, stability, peace, North Korea's missile and nuclear program, the great powers.

Ключовим питанням для Північно-Східної Азії є вирішення корейської проблеми, що багато в чому залежить від співвідношення глобальних та регіональних чинників. Корейська проблема у вузькому сенсі – це міжкорейський конфлікт для вирішення якого потрібно його міжнародно-правове врегулювання, в широкому сенсі – це сукупність пов'язаних з Кореєю міжнародно-політичних питань.

Після закінчення корейської війни 1950-53 років роль оточуючих наддержав в вирішенні Корейської війни та їх протистояння різко зросло. У зв'язку з чим багато дослідників розглядають корейську проблему в контексті міжнародної політики. Так, відомі вчені-корейознавці, такі як М. Абрамович, Г. Хендерсон, П. Шнайдер, підкреслюють, що будь-яке рішення корейської проблеми повинно включати пряму або непряму участь великих держав. Зокрема американський політолог П. Шнайдер писав, що в нинішніх умовах будь-яка формула переговорів, що не включає зацікавлені сторони, виглядає нереальною. [1, с. 138-139]

Таким чином, всі великі держави, такі Китай, Росія, Японія, США є зацікавленими країнами і грають важливу роль у вирішенні корейської проблеми. Однак, ключовим гравцем у вирішенні корейської проблеми є США, тому має сенс розглянути еволюцію політики США щодо Кореї.

Більшість японських, південнокорейських та американських дослідників відзначають особливу роль Сполучених Штатів у вирішенні корейського питання, а також в збереженні безпеки на всьому півострові. В дослідженні «Азіатська безпека в 1980-х роках» за редакцією Р.Соломона, корпорації «Ренд», зазначається, що американська політика відносно Кореї диктується зацікавленістю Сполучених Штатів у стабільності та мирному порядку у всьому регіоні Північно-Східної Азії. [2, с. 315] Також, істотну роль грає розуміння того, що комуністичні ідеї можуть негативним чином вплинути на баланс сил в даному регіоні та, можливо, дестабілізує ситуацію найближчим часом і в майбутньому.

Підходи до корейської проблеми в уряді Сполучених Штатів неодноразово змінювалися. До прикладу, президент Р.Ніксон проголосив «Гуамську доктрину», що зменшувала американське військове втручання в азійські справи. Підґрунтям цього стали значні економічні, військові та політичні збитки США в Індокитаї.

Але на початку 1970-х рр., що характеризувалися міжнародною розрядкою напруги, уряд США змушений був шукати інших підходів в політиці щодо даного регіону. Сподіваючись надати Південній Кореї необхідну кількість часу, щоб вона змогла переважати в економічному та військовому плані Північну Корею, Сполучені Штати зважилися визнати факт створення обох держав.

Цей важливий крок з боку США став поступкою в корейському питанні задля покращення своїх відносин з Китайською Народною Республікою. Зі свого боку й Китай пішов на певні поступки, щоб зблизитися, налагодити відносини зі Сполученими Штатами. В результаті Корея набула ваги козирної карти в політичних домовленостях між Китаєм та США.

За цих обставин, уряд Сполучених Штатів завжди враховував і звертав увагу на питання безпеки в Південній Кореї, бо в той час КНДР переважала в економічному та військовому плані Південну Корею. Зі свого боку США обіцяли надавати швидко й ефективно допомогу в ситуації агресивної політики КНДР, не зменшувати військову чисельність присутніх американських військових в Південній Кореї, гарантували надати військову допомогу, щоб модернізувати південнокорейську армію. В підсумку, в 1970-75-х роках беззворотня військова допомога з боку США зростає до 1,5 млрд. доларів, а чисельність військових ООН на території Південної Кореї скоротили на одну третину. Сполучені Штати на вказану суму коштів доставили в Південну Корею танки М-60, ракети, модернізовані літаки «Фантом», елементи протиповітряної безпеки.

Істотно посприяла ця військово-економічна складова тому, щоб США в 1970-ті роки, так само, як і в минулому, в Південній Кореї залишали свої значні політичні, військово-стратегічні та економічні інтереси. З 1945 по 1975 рр. на економічні та військові цілі США витратили в Південній Кореї близько 13 млрд. дол. США, на 1970-ті роки припадає близько 4 млрд. дол. [3, с. 8].

У Сеулі протягом 1976-81 років розробили програму з ціллю модернізувати армію, на що пішло \$ 5 млрд. В тому числі 2 млрд. доларів надавали США. Значні кошти Південній Кореї надала також Японія на пільгових умовах.

7 грудня 1975 року Дж. Форд, президент Сполучених Штатів, висунув нову «Тихоокеанську доктрину». Відповідно до цієї доктрини США мусять зберегти військову наявність в Азії і визначалась тихоокеанською країною, доктрина оголосила американо-японські взаємини новою стратегією США в цьому регіоні, відстоювала подальшу нормалізацію відносин із КНР.

Важливим моментом у Тихоокеанській доктрині було те, що в Тихоокеанському регіоні Японія та Китай позиціонувалися як пріоритетні країни, які мали ключове значення в підтриманні балансу сил.

В 1975 році на переговорах Міністрів закордонних справ Японії та Південної Кореї докладно обговорювалася тема про тристоронню систему оборони, ґрунтуючись на Угоді про взаємодопомогу в обороні між Сполученими Штатами та Південною Кореєю (1953), Угоді про безпеку між Японією та США 1951 року та Угоди про основу взаємовідносин між Японією та Південною Кореєю 1965 року. Президент Південної Кореї Пак Джон Хі в той час наголосив, що розвиток активної взаємодії між Сеулом, Вашингтоном і Токіо в усіх галузях є головним моментом у підтриманні миру та спокою в Азії та щоб зберегти мир на Корейському півострові.

Як стверджував відомий американський політолог Р. Скарлапіно: американська політика в даному регіоні покладається на два неформальні й непов'язані між собою «трикутники» військово-оборонного характеру. До першого належать Японія, США та Південна Корея, до другого – Китай, Японія, США. [4, с. 213].

Створення цих двох "трикутників" не могло не вплинути на корейську проблему і значно збільшило потенційну конфліктогенність між двома країнами.

Д. Рамсфелд, міністр оборони під час зустрічі з південнокорейським міністром оборони висловився в такому дусі, що Сполучені Штати «життєво зацікавлені в безпеці в Північно-Східній Азії», отже необхідне збереження в Південній Кореї американських збройних сил. А також не завадить належним чином озброїти союзників.

22 червня 1976 р. у своїй промові Генрі Кіссінджер, американський Державний секретар, заявив про те, що Сполучені Штати виступають проти вимог, що висуває Північна Корея, зі зміни організаційних основ Угоди про перемир'я 1953 року і беззастережного розпуску командування військами ООН, проти одностороннього виведення американських частин із Південної Кореї, обговорення проблеми миру і безпеки двох Кореї під час двосторонніх американсько-північнокорейських переговорів без присутності представників Південної Кореї. Таким чином Г.Кіссінджер означив, що Вашингтон виступає проти спроб обмежати американського союзника Південну Корею. Він також закликав до відновлення переговорів Півночі з Півднем, прийняти в ООН обидві Кореї в якості повноправних членів і знайти нові підвалини, щоб розглянути й підписати угоду про перемир'я, що буде прийнята всіма зацікавленими сторонами.

Окрім цього, Генрі Кіссінджер запевнив, що готовий поліпшити відносини з КНДР, але лише за умови, якщо союзники Північної Кореї – СРСР і Китай – будуть готові на аналогічні кроки щодо Сеулу. Йдеться про так зване «Перехресне визнання».

У всіх запропонованих умовах Сполучених Штатів можна прослідити чітку лінію, спрямовану на зміцнення миру, а також врегулювання корейського конфлікту. Однак США пропонують не торкатися ключових питань про вихід військ Сполучених Штатів з території Республіки Корея та надання можливості корейському народу, без іноземного втручання, власноруч знайти рішення в конфлікті.

Такі пропозиції, як і очікувалося, не підтримали не тільки Північна Корея, але й Японія та СРСР.

З початком каденції адміністрації Дж. Картера здавалося, що ситуація поліпшиться, оскільки він оголошував заяви щодо прагнення протягом 4-5 років вивести американські сухопутні війська з Південної Кореї, і розв'язання військових питань перекласти лише на Республіку Корея, щоб розвивати на максимумі військово-промисловий потенціал держави. Наприклад, завдяки підключенню Японії до південнокорейської мілітаризації. Однак, як і в ситуаціях з «Тихоокеанською доктриною» президента Форда чи «Гуамською доктриною» президента Р. Ніксона, Сеул посилив військову могутність держави і виявився ще більш залученим в потрібну військово-політичну коаліцію між Сеулом, Токіо та Вашингтоном. Таким чином, пропозиція президента Дж. Картера не означає, що Вашингтон не має більше в Південній Кореї своїх інтересів.

Заява щодо призупинення процесу виведення американських військ із Південної Кореї була виголошена Дж. Картером 20 червня 1979 р. Він підкріпив її новими даними ЦРУ про посилення військової могутності КНДР.

За часів влади адміністрації Р. Рейгана питання про виведення американського війська зняли з порядку денного. Під час переговорів Р. Рейгана з Чон Ду Хваном у лютому 1981 р. американська сторона запевнила, що виводити свої сухопутні підрозділи з території Південної Кореї не планує, а також не допустить агресії з північного боку та забезпечить захист Південній Кореї від її північного сусіда. Президент США Р. Рейган запевнив, що Вашингтон надасть Сеулу озброєння й технологію виробництва військової техніки для протистояння агресії з Півночі.

США довели, що Південна Корея була і буде повноправним учасником взаємин між Вашингтоном та Пхеньяном, бо без присутності представників Сеулу будь-які перемовини не покращать стабільність та не сприятимуть миру в регіоні (News Week, 16 лютого 1981).

Під час 13-ї консультативної зустрічі між США і Республікою Корея щодо безпекових питань на початку травня 1981 зазначалося, що «безпека Південної Кореї є умовою миру, стабільності і безпеки в Північно-Східній Азії» і має життєво важливе значення для політики Сполучених Штатів.

Одже, підхід відповідно до якого, політику Сполучених Штатів на початку 1980-х років характеризували намагання США якомога більше надсилати підтримки для посилення військового комплексу Японії та Південної Кореї виявився помилковим. Такі кроки були мотивовані бажанням забезпечити справжню можливість для Півдня виграти трохи часу та приділити увагу військовій та економічній сфері, щоб до 1990-х років досягти переваги в змаганні з Північчю та закріпити статус-кво. В цьому контексті слушно було б також відзначити, що 1970-80 роки мають одну позитивну рису в політиці – це фактичне визнання політики КНДР і її уряду як політичної реальності, на яку слід обов'язково зважати. В цьому сенсі безумовно важливими були і спроби США, поряд із метою, мати на Корейському півострові вагому присутність, активно співпрацювати з Пекіном щодо ізоляції СРСР у регіоні.

Ан Бен Джун – відомий південнокорейський вчений писав: «У периферійному районі, а саме в Кореї, зіткнулися інтереси Китаю, Японії і СРСР, роль США в збереженні статусу-кво стає важливіша, ніж будь-коли. Статус-кво в цьому трикутнику (Японія-КНР-СРСР) і в прилеглих районах може бути збережений лише в тому випадку, якщо США будуть продовжувати стратегічне прикриття Японії, а також Кореї, в геополітичній перспективі американська військова присутність розрахована не тільки на відбиття нападу Північної Кореї, і на те, щоб служити стратегічною противагою радянській експансії в Північно-Східній Азії». [5]

Помірковані політичні еліти США і Великобританії вважають жорсткими і необґрунтованими кроки США щодо збереження своєї військової присутності в Кореї, що на їх думку розчленовує країну. Зокрема, такі вчені як Е. Рейшауер і Г. Гендерсон зазначають, що «поділена ворожа Корея є не тільки дестабілізуючим фактором в регіоні, а й перешкодою на шляху поширення впливу великих держав», орієнтованою на збереження миру та відновлення відкритих взаємовідносин між країнами Східної Азії. «Лише об'єднана Корея стане осередком стабільності та миру в азійському регіоні... Присутність американських військових на території Південної Кореї є головною перешкодою для об'єднання. Застосування військової сили з боку США в азійському регіоні показує слабкість американської зовнішньої політики».

Беручи до уваги той факт, що американські війська дотепер перебувають у Південній Кореї, мусимо визнати, що насправді Вашингтон ніколи не мав бажання об'єднати Кореї, і сьогодні вважає об'єднання Кореї тільки як віддалену задачу.

Отже слід зазначити один парадоксальний момент: сьогодні Південна Корея має значний військовий та економічний пріоритет, але все ж зберігає американські війська в своїй країні.

Частіше в останній час з'являються тривожні сигнали щодо загрози з боку Північної Кореї, але всьому світу зрозуміло, що повідомлення політичної верхівки Сполучених Штатів про "північнокорейську загрозу" виглядають дещо сумнівними і не надто переконливими. За нинішнього співвідношення сил на півострові і у світі в цілому, ініціатива будь-якого конфлікту з боку Пхеньяна рівнозначна самознищенню свого режиму. Також зрозуміло, що Північна Корея не може без суттєвої підтримки зовнішніх союзників проводити військові дії. Цієї підтримки наразі просто немає. В разі коли в КНДР і з'явилася зброя масового ураження, навряд чи серйозні фахівці підтвердять, що вона направлена на Сполучені Штати та їхніх союзників. Хоча вона

допоможе запобігти повторенню іракського чи югославського сценаріїв на корейській землі. Не випадково, на відміну від ситуації в Іраку, американці поки стверджують, що вони виступають за мирне вирішення проблеми.

Ніяк не доводячи, але і не спростовуючи володіння зброєю масового ураження, Пхеньян розпочав занадто ризиковану політику. Однак підштовхнув його до цього сам Вашингтон. В час, коли ніхто не казав про відновлення ядерної програми Північної Кореї та запусків ракет, в березні 2002 року, стає відомо, що Північну Корею Вашингтон вніс в список з семи держав, що ризикують відчувати на собі ядерні удари з боку США. Північнокорейське Міністерство закордонних справ, відповідаючи оприлюднено попередження, що перегляне усі укладені раніше угоди. Корейці дали зрозуміти, що вони тепер не можуть виключати демонстративне відновлення ядерних і ракетних програм зі свого боку [6].

Згодом з'являється нова стратегія американського президента Буша щодо національної безпеки, в якій передбачалося нанести превентивні удари по країнах, що мають режими, які не влаштовують США. У Пхеньяні, зробивши відповідні висновки, прийняли низку заходів, що мають риси, загалом, дипломатичного шантажу. Але запуск ракети в 1998 р. показав, що ВПК КНДР може досягти принципових несподіваних успіхів.

Поки Північна Корея, не дивлячись на свої жорсткі випадки в бік Сполучених Штатів, продовжує свою тактику з лавіювання та робить заяви щодо готовності до відновлення переговорного процесу з Вашингтоном. Метою цього є прагнення виграти час, щоб закінчити свої оборонні програми, що, за задумом Пхеньяну, зроблять неможливим тиск ймовірного ворога на Північну Корею.

Варто відзначити, що поки дипломатичні торги зі Сполученими Штатами не приносять очікуваних плодів. Північна Корея знову спробувала оживити міжкорейський діалог і навіть розпочала діяльність щодо з'єднання залізничних і автомобільних мереж між країнами.

Події на Балканах, в Іраку і Афганістані, останні події у Криму та на Донбасі, повинні істотно вплинути на політику Пхеньяна. Пхеньян робить висновки щодо слабкості і нездатності ООН, Ради Безпеки і світового громадськості в цілому убезпечити від агресії сильних країн щодо слабких, про неспроможність окремих держав чи груп країн надати суттєву допомогу жертвам агресії зокрема.

Аналізуючи історичні аспекти теми, варто зазначити, що КНДР і частина суспільства Південної Кореї мала великі надії на вибори президента США у 2004 році, однак знову переміг Дж. Буш, представник «яструбів». За таких обставин великих перемін у взаємовідносинах між США і КНДР не відбулося. Тому, всупереч всім намаганням Республіки Корея знайти вихід із ситуації через багатосторонні перемовини, це не принесло, на думку фахівців, значних результатів. Тому Республіка Корея і КНДР продовжують нарощувати свої військові потенціали, що лише надалі напружує ситуацію.

Однак адміністрація Дж.Буша цілком трансформувала політику адміністрації Б.Клінтона. На першому етапі увага приділялась військовим інноваціям, а головна з них – система протиракетної оборони найбільше цікавила Буша. Так, адміністрація президента Буша, беручи до уваги терористичні події 11 вересня 2001 року, оголосила нову зовнішню та внутрішню доктрину з ведення боротьби на міжнародному рівні з метою зупинити тероризм та розповсюдження зброї масового знищення. Сполучені Штати в той час, спираючись на свою могутність, захищаючи свої державні інтереси, відкрито проводили лідерську, егоїстичну політику світового домінування. Політика щодо корейського півострова стала каталізатором погіршення відносин з Північною Кореєю що розбалансувало ситуацію на півострова і створило напруження.

1. Зовнішня політика адміністрації Клінтона була переглянута і припинене будівництво реактора на водні. Також адміністрація Буша відновила тиск на Північну Корею такими жорсткими вимогами, як інспектування ядерних об'єктів, одностороннє скорочення звичайних озброєнь і т.і., що, безумовно, створило елемент недовіри у ставленні Пхеньяну до Вашингтону і спровокувало взаємне напруження.

2. Американський уряд чітко сформулював своє ставлення до ядерного питання, яке полягає в наступному: розробка ядерної зброї неприпустима для жодної країни в умовах боротьби за нерозповсюдження зброї масового знищення. Однак Північна Корея не визначила свою поведінку й, врешті, оприлюднила заяву щодо свого твердого наміру мати ядерну зброю. Ця заява була зроблена у квітні 2003 року у Пекіні під час проведення тристоронніх переговорів. Такі події призвели до загострення кризи у відносинах між двома державами.

3. Ґрунтуючись на простій логіці розділення на «добро і зло», США не тільки включили Північну Корею поруч з Іраком та Іраном у список країн – «осі зла», але й заявили, що мають намір повалити диктаторський режим, що порушував права людини й довів народ своєї держави до голоду. Така заява мала значний вплив на подальші кроки керівництва Північної Кореї.

4. Адміністрація Буша, у рамках боротьби проти тероризму в світі, самовпевнено присмирила Ірак та Афганістан. Військові дії однієї сторони без санкцій міжнародного співтовариства, під приводом права самозахисту загрожують Півночі, і така політика не може не турбувати уряд Республіки Корея.

5. Загроза посилення нової безпекової стратегії, відповідно до якої є можливість нанести превентивні удари. Пхеньян є не лише об'єкт для таких превентивних ударів. У звіті міністерства оборони США, підготовленого і представленого Конгресу на розгляд, КНДР посідає першу позицію серед семи держав, що визначені об'єктами, на які можуть бути спрямовані превентивні удари. Зазначаються наміри

щодо розроблення малогабаритних ядерних бомб. Ця зброя зможе знищувати ядерні установки під землею. Це вже є прямою загрозою для Північної Кореї.

6. Американський президент Дж. Буш одночасно висуває свій план, за яким США розробляють протиракетну оборону. Також, мають план боротьби з тероризмом. Цьому протистояти навіть Китай був не спроможний, хоча й володів 20 міжконтинентальними ракетами. Північній Кореї це, тим паче, не під силу. Вона розробляла зброю, що здатна доставляти боеголовки лише до західного американського узбережжя. Через це Північна Корея, почувачись занепокоєно, висуває пропозицію укласти договір про ненапад. США, лише щоб виготовити систему протиракетної оборони наземної дислокації, необхідно 60 млрд. доларів США. Загалом, на реалізацію цієї програми США витратять від 200 до 300 млрд доларів США. Напевно, щоб знайти нове джерело фінансування скоротять закордонні військові бази та об'єм звичайного озброєння. Не дивлячись на те, що адміністрація президента Дж.Буша повідомила про наміри перемістити стратегічний центр в Азію з території Європи, все ж уряд розглядає можливості скоротити американську присутність в Південній Кореї в необхідних межах, щоб стримувати Північну Корею.

7. США розглядає Китай в якості нового умовного ворога після завершення холодної війни, та в середньостроковому та довгостроковому вимірах розробляє план стримування нового конкурента у світі. Звіт Міністерства оборони Сполучених Штатів, оприлюднений 30 вересня 2001 р. чітко показує появу в азієському регіоні військового конкурента із величезним потенціалом, та ймовірність великомасштабної військової конкуренції. Цей звіт прямо вказує на можливу територію протиборства. Йдеться про широкий регіон в таких межах: Бенгальська затока – Східне (Японське) море. Вказаний звіт міністерства оборони США не приховує, що він спрямований посилити вісь оточення серед дружніх країн, таких як Республіка Корея, Японія, Тайвань, Таїланд, Філіппіни, Пакистан та ін. Окрім цього, планується налагодити зв'язки з державами, з якими раніше Сполучені Штати мали прохолодні відносини: Індія, Афганістан, середньоазіатські республіки колишнього Радянського Союзу і Росія. Відтак помітний неприкритий задум – стратегічно оточити Китай і КНДР. Як свого часу, стосовно СРСР, так і тепер Сполучені Штати погрожують Пекіну системою протиракетної оборони та пропонують альтернативу: обирати між гонкою озброєнь та покірним прийняттям міжнародного укладу за американським типом.

8. У своїй новій військовій стратегії США змінює зміст своєї політики. Складно влучно виокремити країну чи країни, громадську організацію та ін., що найближчі десятки років будуть осередком загрози для життєво важливих інтересів американців, однак легший шлях – це передбачення потенційних можливостей ворога. Якщо виходити з цієї тези, то в майбутньому не так уже й важливо, хто є ворогом і звідки почнеться війна. Новий військовий курс сфокусований на питанні як воюватиме ворог та враховуватиме найважливіше – його потенційні можливості до військового нападу. У цьому плані США моніторитимуть військовий потенціал умовного ворога, до прикладу – Північної Кореї чи Китаю. У час початку ворожих дій США зможе запобігти загрози не концентрацією збройних сил, а швидким реагуванням і точним точковим ударом. Усе це свідчить про можливі кроки з боку США, щоб скоротити збройні сили, розміщені на території Кореї. Інший варіант – це може свідчити про передислокацію американських військ в тил. Тобто США можуть діяти проти Китаю або Північної Кореї із зони, яка знаходиться за межами досяжності цих країн, скажімо, з таких територій, як: Гуам, Філіппіни, Гавайські острови тощо. У цьому полягає суть тогочасної нової стратегії.

Департамент оборони США вперше у кварталному звіті з оборони (КЗО) азієський регіон було поділено на дві військові території впливу. До першої належить регіон Північно-Східної Азії, до другої – Східно-Азієське узбережжя. Зазначене свідчить про те, що Вашингтон розглядає тепер берег Східно-Китайського моря територією життєво важливою стратегічно. Виняток становить Японія та Корея в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні.

Розподіл азієського регіону в КЗО ґрунтується на твердженнях, що в даному регіоні існують різні види загроз безпеці. Керуючись висновками загального огляду безпекового стану регіону, Вашингтон розробив план щодо скорочення та рокировки у Південній Кореї своїх військових. Метою передислокації в Південній Кореї американських військ є намагання уникнути військових дій на Кореєському півострові, зберігши при цьому баланс між морською та континентальною зонами. Іншими словами, основна концепція стратегії передислокації, яка включає американські війська, має на меті обмежити вплив Китаю на Північно-Східну Азію та узбережну територію в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні. Вашингтон, маючи це на меті, просуває наполегливо програму переміщення своїх військ таким чином, щоб збільшити можливості для маневру в районі Південно-Китайського моря та регіоні Південно-Східної Азії американських авіаційних та морських сил, на відстані від основного сектора Північно-Східної Азії.

Місця, як Гуам в США і Йокоцуа в Японії, поряд із префектурою Канагава, згадуються в якості претендентів на центр будівництва електростанції, але бази США на Окінаві (Японія), Осані і Пйонгтеці в Південній Кореї навряд чи будуть грати подібну роль протягом значного відрізка часу. Адміністративно-територіальні одиниці, пригадані в якості кандидатів для основної функціональної бази, що включають об'єкти в Південній Кореї, побудовані на південь від річки Ханган для шестимісячного циклічного розміщення ударних сил, які називають БВСТ, а також Філіппіни, застосування яких завжди вирішувалося форвардним операційним центром, північно-східна частина Австралії.

Вашингтон, керуючись цією схемою, вирішив передислокувати з Південної Кореї в Ірак другий загін, що належить другому піхотному дивізіону. Після даного маневру 6 червня в Південну Корею надійшло повідомлення про план скоротити 12.500 солдатів, серед них 1.000 солдатів авіаційного війська. Подібні маневри Сполучених Штатів, напевно, матимуть вплив не лише на відносини Вашингтону й Пхеньяну, але й на міжкорейські відносини та зв'язки між Вашингтоном і Сеулом.

Результати кроків Вашингтону є такими:

1. Перспективи Кореї модернізувати свої війська у взаємодії зі США. У квітні 2003 р. Південна Корея і Сполучені Штати долучились до обговорення із питання «майбутньої ініціативи політичного альянсу США і РК». Уряд Сеула почав підкреслювати необхідність незалежної національної оборони. Цілком очевидно, що дії Сеула стимулювалися в основній схемі США по передислокації та щодо скорочення на території Південної Кореї чисельності американських військових. Керівництво Південної Кореї розробило стратегічний план щодо того, яким чином впоратися з ослабленням боєздатності, викликаним скороченням військ США, ґрунтуючись на плані під назвою "Коаліційна незалежна національна оборона", розрахованому на 10 років.

Уряд Південної Кореї звернувся до Сполучених Штатів здійснити план зі скорочення військ США після відтворення боєздатності, і перенесення військової бази в Йонгсані (Сеул) через різноманітні канали, залучаючи Військовий комітет США, одночасно вживаючи заходів, щоб не мати будь-яких додаткових втрат в питанні боєздатності. Серед них є вимога, звернена до Сполучених Штатів, заздалегідь проводити консультації з представниками Південної Кореї у наслідку додаткової передислокації військ США в іноземні країни.

Південнокорейські збройні сили розглядають план "Коаліційна незалежна національна оборона" таким чином, аби реалізація його сталася раніше запланованого. Вона приступила до виконання плану з впровадження бортової системи дальнього радіолокаційного виявлення і попередження (АВАКС). Після цього має бути запуск проекту БАМ-Х, заміна зношеного обладнання в головному центрі контролю та оповіщення, закупка бомбардувальників Р-15К, створення супутникової комунікаційної системи для армії та розробка радіокерованих розвідувальних літаків, будівництво великих десантних суден і розробка протичовнових торпед дальньої дії, будівництво патрульних кораблів і надання летальної зброї з повітряними ресиверами для дозаправки під час перельоту і маневрів, розташування цифрової дивізії з сучасним військовим знаряддям.

2. Дії Північної Кореї у відповідь. Дії Південної Кореї можуть викликати невдоволення Північної Кореї і розпочати гонку озброєнь на Корейському півострові. Враховуючи таку небезпеку для північнокорейської економіки, існує велика вірогідність того, що Північ буде активно розробляти біохімічну і ядерну зброю для військового балансу з Південною Кореєю. За таких обставин є велика ймовірність, що міжкорейські взаємини знову погіршаться одночасно з відносинами між Північною Кореєю і Сполученими Штатами, що збільшить конфліктогенність у регіоні.

В разі, коли Північна Корея дозволяє дислокацію американських військ на території Південної Кореї, збройні сили Південної Кореї, в свою чергу, підсилюють власну боєздатність та провокують подібні дії, то в регіоні, безперечно, можуть виникнути нові загрози. У випадку, коли Північна Корея чинитиме спротив діям на півдні і здійснить програму активної розробки біохімічної та ядерних озброєнь, все світове співтовариство долучиться до Сполучених Штатів, щоб приборкати та знайти покарання Північній Кореї.

Саме в цей час обидві країни почали вести військові переговори. Якби була можливість продовжити переговори і домовитися щодо таких тем, як контроль над військовим озброєнням і скороченням ядерної зброї, напруження в регіоні зменшилося. Однак домовленостей не було досягнуто. Обидві корейські держави навряд зможуть взаємно довіряти один одному в справах військової сфери, однак, Пхеньян висловив готовність дотримуватися домовленостей із Півднем про заборону проведення пропагандистських трансляцій проти Півдня на перших позиціях через гучномовці та убезпечення від випадкових зустрічей між прикордонними суднами двох Кореї у північній кордонній межі Західного узбережжя.

Вірогідно Північна Корея, як вважають, буде здійснювати свою стратегію біохімічної зброї, разом з тим підтримуючи свою програму щодо ядерної зброї, не беручи до уваги навіть міжнародний тиск. Адже саме цими програмами вона намагатиметься компенсувати своє незахищене нинішнє становище і застарілість військового власного арсеналу. Однак вона мабуть утримається від експорту технологій і матеріалів, пов'язаних з ядерною зброєю, в інші держави.

Враховуючи характерні риси національної оборони позиція Південної Кореї у військовій політиці є важливою. Адже на карті стоїть її позиція щодо поглиблення співпраці. За умов, при яких Сеул надаватиме увагу в своїх військових взаєминах з США поняттю «спільний», то взаємовідносини Південної Кореї й Вашингтона зміняться. Сполучені Штати могли б взаємодіяти в межах стратегії Південної Кореї для підвищення її боєздатності, але й одночасно продовжувати власну програму з розміщення американських військових частин у країні.

У випадку, коли Південна Корея віддасть перевагу поняттю «незалежне», а не «спільне» і буде сприяти розробці програми по формуванню довіри з Північчю у військовій сфері та проект міжкорейського контролю над збройними силами, співпраця між США і Південною Кореєю в оборонній сфері, напевно, може викликати

позицію оборони Сеула та Сполучених Штатів. За таких умов їх спільна діяльність буде нівельована або призведе до напруження. Вірогідно, цьому передуватиме період адаптації.

14 раундів кабінетних переговорів і 9 нарад Комітету з просування економічного співробітництва провели обидві Кореї протягом чотирьох років, починаючи з того часу, коли в середині червня 2000 року їх керівники вперше в історії зустрілися на спільній нараді. Активізація в міжкорейських переговорах супроводжувалася впровадженням в дію програм, ініційованих неурядовими організаціями Південної Кореї. Їх метою була активізація співпраці з Північною Кореєю. Такі відносини між Кореями, безумовно, сприяли зняттю напруженості між країнами.

На нашу думку, дещо ілюзорні перспективи того, що обидві Кореї будуть створювати в майбутньому відкриті взаємини в сфері військового співробітництва. Однак це було б дуже необхідно. Сфера військового співробітництва у міжкорейських відносинах тісно пов'язана з шестисторонніми переговорами, метою яких було припинення гонки озброєнь на Корейському півострові, викликаного амбіціями Північної Кореї. За умов складання успішної взаємної довіри у військовій сфері можна сподіватися, що сторонам вдасться дозволити одна одній спостерігати за своїми військовими навчаннями і скласти інші програми, спрямовані на зняття напруги на півострові.

На протязі останніх років відбулися вагомні зміни у відношенні США до військової небезпеки з боку Північної Кореї. Чарльз Кампбелл, генерал-лейтенант США, зазначив, що боєздатність спільних сил США і Республіки Корея є значно вищою, ніж у Північної Кореї. Протягом останніх років відбив стає ще більшим. Ларрі Нікш з Дослідницького центру при Конгресі США розглядає ослаблення військової могутності як один із факторів плану США щодо скорочення своїх військ у Південній Кореї. Ще у 1990-х роках баланс збройного арсеналу між двома країнами змістився в бік Південної Кореї, дистанція збільшувалась, Південь і Вашингтон стримували силу, щоб запобігти раптовому початку війни з ініціативи Півночі, навіть при відсутності значних військ у Сеула.

Хоча не можна стверджувати, що на Корейському півострові небезпека військових дій минула. Вашингтон вважає, що загроза застосування Північною Кореєю зброї масового ураження ще існує. Про це наголосив экс-заступник секретаря оборони США Пауль Вольфовіц під час слухань Комітету Сенату США в справах міжнародних відносин. Загроза з боку Пхеньяну, як сприймає Вашингтон, в тому, що Північ володіє хімічною та ядерною зброєю. Також Пхеньян має ракети далекої та середньої дальності для перенесення зброї масового ураження.

Особливу тривогу Сполучених Штатів викликають намагання Північної Кореї торгувати технологіями та матеріалами, що необхідні для виготовлення ядерної зброї. У цьому контексті США запідозрили, що Північ експортувала до Лівії на початку 2001 року Ш-6. У Вашингтоні змінили своє бачення відносно прискорення у вирішенні питання щодо програми Північної Кореї з ядерного озброєння на стратегію, відповідно до якої це питання може вирішитися в довгостроковій перспективі. Однак, після проведення президентського марафону в 2017 році, Сполучені Штати повернулися до своєї жорсткої політики щодо Півночі, передавши проблему Раді Безпеки ООН і створивши стратегії для мотивації ініціатив із безпеки, метою якої є запобігання вивезенню з Півночі зброї масового знищення.

Після приходу до влади Дональда Трампа політика США зазнала деяких змін. Так, всупереч очікуванням, відбувся саміт США-КНДР з питань денуклеаризації Корейського півострова. Дональд Трамп і Кім Чен Ин тричі зустрілися, але як відомо поки що переговорний процес зайшов у глухий кут і очевидно подальша доля переговорів багато в чому залежить від чергових президентських виборів у США та від того, яке рішення прийме лідер Північної Кореї Кім Чен Ин: буде продовжувати переговори США чи вибере інший шлях, тобто план «Б»? Ймовірність того, що Кім Чен Ин може піти на шлях поетапної та паралельної денуклеаризації спільно з Китаєм і Росією велика [7, с.27]. Та чакщо КНДР піде за таким сценарієм, то міжнародні санкції, які застосовуються до Північної Кореї, втратять будь-який сенс і буде завдано нищівного удару по зовнішньополітичному курсу США щодо Корейського півострова.

Бібліографічний список:

1. Shneider P. L. Prospects for Korean Security// Asian Security in the 1980s. Problems and Policies for a Time of Transition. – Cambridge, 1980, p. 138–139.
2. Solomon R. H. Asian security in the 1980s: Problems and policies for a time of transition, Oelgeschlager, Gunn & Hain, 1980, 324 p.
3. International Relations. Theory and the Asia – Pacific/ G. John, I. Kenberry, M. Mastanduno (eds.) – New York: Columbia University press, 2003, p.8
4. Scarlapino R., Lee Chong Sik. Communism in Korea. – Berkeley: University of California press, 1972, 213 p.
5. Ahu Pyong Joon. Triangle: Japan – China – USSR and Korea – Soviet policy in Asia: Expansioner Accomodation – Seoul. 1980.
6. Заявление представителя МИД КНДР // ЦТАК, 13 марта 2002 г.
7. 홍민, 신냉전 기회 삼아, 안전 보장 모색하는 북한, 통일 시대, Vol. 156, 2019, #10, p. 27

References:

1. Shneider P. L. Prospects for Korean Security// Asian Security in the 1980s. Problems and Policies for a Time of Transition. – Cambridge, 1980, p. 138–139.
2. Solomon R. H. Asian security in the 1980s: Problems and policies for a time of transition, Oelgeschlager, Gunn & Hain, 1980, 324 p.
3. International Relations. Theory and the Asia – Pacific/ G. John, I. Kenberry, M. Mastanduno (eds.) – New York: Columbia University press, 2003, p. 8.
4. Scarlapino R., Lee Chong Sik. Communism in Korea. – Berkeley: University of California press, 1972, 213 p.
5. Ahu Pyong Joon. Triangle: Japan – China – USSR and Korea – Soviet policy in Asia: Expansioner Accommodation – Seoul. 1980.
6. Statement by the DPRK Foreign Ministry Representative // TSTAK, March 13th, 2002
7. Hong Min, New Cold War Opportunity, North Korea Seeking Security, Unification, Vol. 156, 2019, # 10, p. 27.

DOI 10.31558/2617-0248.2020.5.7

УДК 327.8(73):3.071:001.4“2009/2017”

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРИЧИНИ ТА НАСЛІДКИ ПАСИВНОСТІ АДМІНІСТРАЦІЇ Б. ОБАМИ В ГЛОБАЛЬНІЙ ПОЛІТИЦІORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-0683-2855>**Тишкун Ю. Я., к. політ. н., доцент Національного університету «Львівська політехніка»**

У статті розглянуто внутрішньо-американські процеси, під впливом яких формувалася і реалізувався курс глобальної політики адміністрації Б. Обами. Стверджується, що пасивна глобальна політика США у 2009-2017 рр. формувалася в умовах, несприятливих для прийняття і реалізації амбітних зовнішньополітичних рішень. По-перше, психологічної втоми американського суспільства від «нескінченних воєн» попередньої адміністрації – Дж. Буша-мол. По-друге – негативних ефектів неоліберальної економічної глобалізації для мас і промисловості Америки. По-третє – впливу на цю країну глобальної економічної кризи 2008 р. Вирішення останньої було головним завданням демократичної адміністрації у Вашингтоні, а боротьба з цією кризою зумовлювала логіку поведінки Б. Обами на внутрішній і зовнішній арені протягом багатьох років його президентства, зокрема при визначенні способів вирішення Америкою глобальних проблем довкілля, її діячів в міжурядових організаціях, реагуванні на міжнародні соціальні, в т. ч. політичні кризи.

Підкреслюється, що внаслідок матеріальних і людських втрат, спричинених війнами в Іраку та Афганістані, глобальною економічною кризою, США вже до кінця 2008 р. втратили значну частину свого потенціалу «розумної» сили на глобальній арені – як воєнної могутності, так і економічного потенціалу, змушені були радикально обмежити використання воєнної складової їх «жорсткої» сили, натомість, активізувати використання такої її компоненти, як санкційний інструментарій, роль у функціонуванні міжнародних режимів, доти доки потенціал сили Вашингтона не буде відновлено. Поряд із зменшенням ролі «жорсткої» сили Америки на глобальній арені зросло значення її «м'якої» сили (дво- і багатосторонньої дипломатії, зовнішньої привабливості). Використання матеріальних стимулів впливу Вашингтона на інші столиці та на недержавних акторів на глобальній арені також було обмежено з огляду на потребу їх використання для подолання наслідків економічної кризи всередині Америки.

Ключові слова: гегемонія, США, Б. Обама, глобальна політика.**Tyshkun Y. Socio-economic causes and consequences of Barack Obama's administration passiveness in global policy**

The article examines the intra-American processes under the influence of which the B. Obama administration's global policy course was formed and implemented. It is claimed that the passive global policy of the United States in 2009-2017 was formed in unfavorable for the adoption and implementation of ambitious foreign policy decisions conditions. Firstly, the psychological fatigue of American society from the «endless wars» of the previous administration of George W. Bush. Secondly, the negative effects of neoliberal economic globalization on the masses and industry of America. Thirdly, the impact of the global economic crisis of 2008 on the country. Solving the latter was the main task